

regisseur. Bovendien hebben we lang aan *De Meeuw* kunnen werken. Ik heb ook met René Verheezen op die manier gewerkt (*Moeder* in KVS 2, zie *Etcetera* nr. 14). Hij heeft mij een juistere manier van werken bijgebracht. Het is nooit goed te veel en te lang met mensen van eigen huis te werken, dat wordt inteelt.

Bij Luk Perceval heb ik vertrouwen gekregen. De heel eenvoudige manier om te zeggen "dit is niet goed". Je mag ernaast zitten, zonder dat dit problemen oplevert. Heel rustig hard werken. Er ligt een soort concept vast, maar daar wijken we tientallen keren van af, we herschrijven het. Alles wat je op die manier opgeslagen hebt, kan je blijven gebruiken.

De voorstelling van de Blauwe Maandag Compagnie dient zich aan als komedie, wijkt alleszins af van de traditioneel melancholische Tsjechow. Je voelt je daar goed bij?

Ik vind dat het zo moet: tragikomisch, nooit tragisch. Daarvoor zijn de personages niet groot genoeg. De drama's zijn maar dramaatjes, behalve Kostja's zelfmoord en Nina's ondergang. De anderen gaan stuk aan hun kleinburgerlijkheid. Dat is zo herkenbaar. Tragisch in het leven, maar zo komisch op de scène. Zonder daarom de komedie te gaan spelen. Neem Arkadina. Haar zoon voert een stuk op en zet er een jonge actrice in. Het mens is doodongelukkig omdat het niet met haar gebeurt, en omdat het "nieuwe vormen" zijn, die haar afschrikken. En eigenlijk is zij geen goede actrice. In het stuk wordt gezegd – een toevoeging, niet van Tsjechow – "een slecht acteur is een slecht mens". Dat zegt genoeg.

Hoe is er omgegaan met Tsjechows tekst?

De melodramatische momenten zijn er uitgehaald. Als je het stuk leest is het een tranendal, maar dat hangt samen met de tijd waarin het geschreven is. Wat het stuk zo grandioos maakt, is dat Tsjechow alles aantast, ook wat de zoon, Kostja, geschreven heeft. Hij is ook erg kritisch tegenover zichzelf, in het personage van Trigorin. We hebben wel heel lang naar de betekenis van Trigorin gezocht: waarom blijft hij toch zo lang bij Arkadina? Omdat hij een wieroekvat nodig heeft. Arkadina, het personage, houdt bijzonder veel van deze functie, maar ikzelf, als mens, haat dit. Zij zegt het heel juist: "Je bent de laatste bladzijde van mijn leven". Dat heeft niets te maken met grote passie of liefde, maar anders is ze helemaal alleen. Ze verliest haar zoon en doet daar niets aan, ook Trigorin gaat haar ontglippen. Ze is angstig, niet omdat ze dol op hem is, maar omdat ze niet alleen kan zijn. Ik zou nooit bedelen op die manier, ik zou nog liever alleen blij-

ven. Deze versie van het 'wieroekvat' hebben we pas vrij laat gevonden. Waarom blijft Trigorin ook zo laf? Hij wil haar geen pijn doen, hij zal het met Nina wel even achter het hoekje doen. Hij is een in-goede man, wat besluiteeloos, en dat gebrek aan moed kennen we toch allemaal.

Is tekstanalyse niet steeds belangrijker geworden in het theater?

Absoluut. Ik heb Peter Steins *Somergäste* gezien: ongelooflijk. Je kan er op zichzelf, concreet, niet zo veel mee doen, maar het toont duidelijk een houding tegenover acteren en tegenover tekst. Dat is een professionele aanpak die nieuw is de laatste jaren. Daardoor krijg ik terug plezier om verder te werken. Nu heb ik een tweede adem gevonden, die ik hard nodig had. Ik heb, precies ook vanuit die nood, een programma rond poëzie van Herman De Coninck gemaakt, om mij in een tekst echt te verdiepen. Het is niet omdat je in de KVS zit, dat je geen perfectionist meer bent!

In de grote gezelschappen (KNS, KVS, NTG) lijkt vooral de ensemblegeest verwaterd. Je hebt waarschijnlijk veel energie nodig om daartegen in te gaan?

Het blijft altijd knokken, vaak vecht je tegen windmolens. Het is meestal gemakzucht die daartoe geleid heeft. Maar het is veranderd in de KVS. Geen "pietluttige stukjes" meer, zoals Kostja het aan zijn moeder verwijt.

Is dat ook niet gebeurd onder invloed van groepen als precies de Blauwe Maandag en De Tijd?

Zeker en vast. Er is een generatie goede regisseurs aan het werk in dit land, en dat is nieuw. De professionele benadering van het regisseren is nog niet zo oud. Je mag over de andere generatie regisseurs ook niet zonder meer zeggen dat ze voorbij zijn, maar momenteel zijn er jonge krachten aan het werk, op een heel vernieuwende wijze. Zij zullen, zij moeten, op termijn ook ingeschakeld worden in de grote gezelschappen. Voor die gezelschappen is ook de verplichting om acht stukken per seizoen op te voeren dodelijk. Die drie 'bakken', Antwerpen, Gent en Brussel moeten eigenlijk samenslaan in één grote troep, met 'filialen'. Met jaarcontracten, niet meer met vaste engagements. Natuurlijk zijn er nog die mensen die, toen ze begonnen, dag en nacht aan een hongerloon werkten, en niet hebben kunnen sparen. Onze generatie echter, die moet er maar voor vechten. Brussel ligt bij die idee van een 'nationaal toneel' zelden dwars, Gent en Antwerpen moeten ook te overtuigen zijn. Drie staatsschouwburgen voor één nationaal ensemble, dat werkt volgens de moderne artistieke noden. Maar je zit meteen met lastige praktische problemen, zoals het ge-

meenschappelijk technisch kader van de KNS en het KJT.

Als actrice voel je je blijkbaar ook medeverantwoordelijk voor het theater in het algemeen?

Ik ben er al lang niet meer mee bezig mezelf waar te maken. Wat telt zijn goede voorstellingen, goede projecten met goede mensen. Het individuele is haast helemaal weg. Je gaat voor anderen werken, voor ons Vlaams theater, niet meer voor je eigen 'kleine theatertje'.

Kan je daaraan iets bijdragen als lid van de Raad van Advies?

Ik hoop het. We hebben natuurlijk alleen maar te advizeren en van elders – van hogerhand – krijgt de minister nog ander advies. De samenstelling van de RAT is terecht zwaar gecontesteerd. Enerzijds hoop ik daar iets te kunnen doen. Maar anderzijds kan je zo weinig zeggen: iedereen daarbinnen heeft zijn eigen theater, zijn rechter en partij. Ik geloof niet dat er echt iets mogelijk is, maar ik wil wel wat proberen.

Klaas Tindemans